

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2002/4 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:2003/2

Karar Günü:22.1.2003

Resmi Gazete tarih/sayı:12.07.2003/25166

İHTAR İSTEMİNDE BULUNAN : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

İHTAR İSTEMİNİN KONUSU : Siyasî Partiler Yasası'na aykırı olduğu gerekçesiyle Parti Tüzüğü'nün 55. maddesinin onbirinci fıkrasında yer alan kuralın Yasa'ya uygun hale getirilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın istemini süresinde yerine getirmeyen Cumhuriyet Halk Partisi'ne 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 104. maddesi uyarınca ihtar verilmesi istemidir.

I- İHTAR İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 9.5.2002 günlü, SP.40. Hz.2002/5 sayılı başvuru dilekçesinin giriş ve gerekçe bölümü şöyledir:

"I- GİRİŞ

Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü'nün incelenmesinde; tüzüğün 55/11. maddesindeki düzenlemenin Anayasanın 69. maddesinin birinci fıkrası ile Siyasi Partiler Yasasının 4, 16 ve 93. maddelerine aykırı olduğu tesbit edilmiş ve adı geçen partiden tüzüğünü 2 aylık süre içerisinde düzeltmesi 5.3.2002 tarihli yazıyla istenilmiş ve bu yazı aynı günde tebliğ edilmiştir. Bu isteğe bu güne kadar cevap verilmediğine ilişkin tutanak eklidir.

II- İHTAR İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Anayasamıza göre demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğeleri olan siyasi partilerin, parti içi düzenlemeleri ve çalışmalarının demokrasi ilkelerine uygun olacağı ve yasalara aykırı eylem ve işlemlerden alıkonulmalarının gerektiğinde, duraksama yoktur. Gerçekten, Anayasanın 69 uncu maddesinin birinci fıkrasında "SİYASİ PARTİLERİN UYACAKLARI ESASLAR" başlığı altında "Siyasi Partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir" hükmü yer almaktadır.

2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 16. maddesinin beşinci fıkrasında; siyasi partilerin, merkez karar ve yönetim organlarının üyelerinin büyük kongrece seçileceği öngörülmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi tüzüğünün 55/11. maddesi ise "seçimler için hazırlanan oy pusulalarına her organın adayları ayrı ayrı olarak yazılır. Parti Meclisi'nin (12) asıl üyesi, Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu üyeleri içinden kurultayda yapılan oylamada yeterli oy alarak belirlenen yeni Genel Başkanın önereceği 18 kişi arasından Kurultayca seçilir; yedek üye seçilemez; 13. fıkra hükmü, bu üyelikler içinde uygulanır. Bunların oy pusulaları, diğer (60) Parti Meclisi üyesinin seçileceği bu listeden ayrı olarak hazırlanır ve oylamaları aynı zamanda yapılır" biçimindedir.

Siyasi Partiler Yasasının 4. maddesinin ikinci fıkrasında, Anayasaya uygun olarak "Siyasi partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz" hükmü getirilmekte; aynı Yasanın 93. maddesinde

de, "Siyasi partilerin parti içi çalışmaları, parti yönetimi, denetimi; parti organları için yapılacak seçimler ile parti genel başkanlığınca, genel merkez organlarınca ve parti gruplarınca alınan kararları ve yapılan eylem ve işlemleri parti tüzüğüne, parti üyeleri arasındaki eşitlik ilkesine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz" kuralına yer verilmektedir.

Görülüyor ki, Siyasi Partiler Yasasının söz konusu bu maddelerinde, parti içi çalışmaların demokrasi esaslarına uygun olma zorunluluğu açıkça öngörülmektedir. Demokrasinin esaslarından biri de tam katılımın sağlanmasıdır. Parti tüzükleri, demokrasinin esaslarına uygun olarak, parti yönetimine katılımı en üst düzeyde gerçekleştirecek biçimde düzenlenmelidir. Oysa, parti tüzüğünün 55/11. maddesinde yer alan Parti Meclisi'nin 12 asıl üyesinin Büyük Kongrede yeni Genel Başkan tarafından gösterilen 18 aday arasından seçileceğini belirten yöntem, Siyasi Partiler Yasasına bu yönden aykırılık oluşturmaktadır.

Kaldı ki Siyasi Partiler Kanununun 14/1. maddesine göre Siyasi Partinin en yüksek organı Büyük Kongredir. Aynı maddenin beşinci fıkrasında parti genel başkanını, partinin merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyelerini gizli oyla seçmek yetkisi büyük kongrenin yetkileri arasında sayılmıştır. Kanun, diğer organların seçim usul ve esaslarını parti tüzüğüne bıraktığı halde Merkez Karar ve Yönetim Organları bakımından böyle bir imkan tanınmamıştır.

Bu yetkiler tam ve kesindir. Devredilemez ve kısıtlanamaz. Büyük Kongrenin tüzükte yapacağı bir değişiklikle bu yetkilerinin tamamını veya bir kısmını partinin bir diğer organına devretmesi Demokrasi ilkelerine aykırıdır. Özellikle Büyük Kongre yetkilerinin aleyhine olarak, genel başkanın Siyasi Partiler Kanununun 15 inci maddesinde yer alan yetkilerinin genişletilmesi kabul edilemez. Aksi hal, demokratik siyasi hayatımızın hastalığı olarak görülen "Genel Başkan Egemenliği"ne yol açar ki bu durumun sakıncaları açıktır.

Ayrıca, Siyasi Partiler Kanununun 93. maddesinde, parti organları için yapılacak seçimlerin "parti üyeleri arasındaki eşitlik ilkesine" aykırı olamayacağı vurgulanmıştır. Parti tüzüğünde yer alan hüküm, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu seçiminde, bir "Genel Başkan Kotası" yaratmakta ve parti içi demokratik yarışı Genel Başkana yakın olan veya onun tarafından tercih edilen üyeler lehine sınırlamaktadır. Bu türden bir kota "parti üyeleri arasındaki eşitlik" ilkesine aykırıdır.

Bu itibarla 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 12.8.1999 günlü, 4445 sayılı Yasayla değiştirilen 104. maddesinde, bir siyasi partinin bu Yasanın 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleri ile diğer yasaların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesi'ne Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazı ile başvurulacağı belirtilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, Cumhuriyet Halk Partisi tüzüğünün Siyasi Partiler Yasasında öngörülen emredici hükümlere aykırılığının giderilmesi için, Yüksek Mahkemenize başvurulması zorunlu görülmüştür.

III- SONUÇ VE İSTEM

Cumhuriyet Halk Partisi tüzüğünün 55/11. maddesindeki, Anayasa'ya ve Siyasi Partiler Yasasına aykırılık oluşturan kuralının Yasaya uygun duruma getirilmesi için adı geçen partiye Siyasi Partiler Yasasının 104. maddesi uyarınca ihtarında bulunulması arz ve talep olunur."

II- DAVALI PARTİ'NİN İSTEMLE İLGİLİ GÖRÜŞÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Cumhuriyet Halk Partisi'ne gönderdiği 5.3.2002 günlü, SP.40 Muh. 2002/125 sayılı yazı aynı gün adı geçen Parti'ye tebliğ edilmesine rağmen

yazı gereği yerine getirilmediği gibi herhangi bir cevap da verilmemiş, bu durum 8.5.2002 günlü tutanakla belirlenmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın ihtar başvurusu, işin incelenmesine ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve yasa kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü'nün 55. maddesinin değişik onbirinci fıkrasında yer alan, "...Seçimler için hazırlanan oy pusulalarına her organın adayları ayrı ayrı olarak yazılır. Parti Meclisi'nin (12) asıl üyesi, Bilim, Yönetim ve Kültür Platformu üyeleri içinden kurultayda yapılan oylamada yeterli oy alarak belirlenen yeni Genel Başkanın önereceği 18 kişi arasından Kurultayca seçilir; yedek üye seçilemez; onüçüncü fıkra hükmü, bu üyelikler için de uygulanır. Bunların oy pusulaları, diğer (60) Parti Meclisi üyesinin seçileceği bu listeden ayrı olarak hazırlanır ve oylamaları aynı zamanda yapılır..." biçimindeki kuralın, Anayasa'nın 69. maddesinin üçüncü fıkrasına ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 4., 16. ve 93. maddelerinde öngörülen parti içi demokrasi ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğunu belirterek, adı geçen Partiye, bu aykırılığın giderilmesi için, aynı Yasa'nın 104. maddesi uyarınca ihtarda bulunulmasını istemektedir.

Anayasa'nın 69. maddesinin ilk fıkrasında "Siyasî partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmalarını demokrasi ilkelerine uygun olur." denilmektedir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun "Genel Esaslar" başlıklı birinci kısımda yer alan 4. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir :

"Siyasî partilerin kuruluşu, organlarının seçimi, işleyişi, faaliyetleri ve kararları Anayasada nitelikleri belirtilen demokrasi esaslarına aykırı olamaz."

Gerekçeye göre bu fıkra, parti içinde demokrasiyi egemen kılma ve oligarşik eğilimleri önlemeyi amaçlamaktadır. Esasen, siyasi partilerin kuruluş, işleyiş, faaliyet ve organlarının seçiminden söz edildiğine göre, fıkıyla, parti içi demokrasinin amaçlandığı kuşkusuzdur.

Siyasî Partiler Yasası'nın 16. maddesinin birinci fıkrasında da, "siyasî partilerin merkez karar, yönetim ve icra organları parti tüzüğünde belirtilen isim, şekil ve sayıda kurulur" denilmekte, siyasî parti yasaklarını düzenleyen Dördüncü Bölümünün 93. maddesinde ise; "Siyasî partilerin parti içi çalışmaları, parti yönetimi, denetimi; parti organları için yapılacak seçimler ile parti genel başkanlığınca, genel merkez organlarınca ve parti gruplarınca alınan kararları ve yapılan eylem ve işlemleri parti tüzüğüne, parti üyeleri arasındaki eşitlik ilkesine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz" kuralı öngörülmektedir.

Siyasî partilerin örgüt içi düzenlerinin demokrasi esaslarına uygun olması, hukuki düzenlemelerle sınırlarının çizilerek, partilerdeki oligarşik eğilimlerin ve baskıların ortadan kaldırılması, demokratik örgüt yapısının kurularak lider, teşkilat, organlar ve adayların demokratik yöntemlerle belirlenmesi ve karar mekanizmasının tabandan tepeye oluşturulması parti içi demokrasi ilkesinin gerekleridir.

Halkın siyasî partiler kanalıyla iktidar üzerinde etkili olabilmesi, parti ile halk arasındaki bağların kuvvetli olmasına, parti içinde demokratik bir karar alma mekanizmasının kurulmasına bağlıdır. Bu nedenle parti içi demokrasinin gerçekleşmesi, demokrasinin yaşaması ve işlemesi bakımından zorunludur.

Esas Sayısı:2002/4 (Siyasî Parti-İhtar)

Karar Sayısı:2003/2

Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü'nün 55. maddesine göre, parti meclisinin toplam 72 üyesinden 12. sinin yeni Genel Başkanın önereceği 18 kişi arasından Kurultay'ca seçileceği belirtilmektedir. Buna göre, her ne kadar Genel Başkan 18 kişi öneriyor ise de bunlar arasından 12 üye Kurultay'ca seçilmektedir. Toplam 72 üyeli Parti Meclisi'ne yapılacak seçimde, 12 üyelik için ekonomik ve sosyal nedenlerle siyasî hayata aktif olarak katılmayan belirli sınıf ya da meslekten olanların seçilmesini sağlamak amacıyla Genel Başkan'ın isteği doğrultusunda Kurultay'a sınırlı sayıda aday gösterilmesi eşitlik ve demokrasi ilkelerine aykırılık oluşturmaz. Nitekim Parti Tüzüğü'nün 55. maddesinde de Genel Başkan'ın aday göstereceği 18 kişinin bilim, yönetim ve kültür platformu üyeleri arasından seçilmesi zorunluluğu da belirtilen amacı gerçekleştirmeye yöneliktir. Genel Başkan'ın önereceği kişiler arasından seçilecek 12 üyenin Parti Meclisi'nin toplam üye sayısına oranlanması durumunda da Genel Kongre'nin yetkilerinin devredildiği ya da parti içi demokrasi ilkelerine aykırı davranıldığı biçimde bir düşünce doğrulanmamaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü'nün ihtar istemine konu edilen düzenlemesi, Anayasa'nın 69. maddesinin birinci fıkrası ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 4., 16. ve 93. maddelerine aykırılık oluşturmadığından istemin reddine karar verilmesi gerekir.

IV- SONUÇ

Yazılı uyarıya karşın Parti Tüzüğü'nün 55. maddesinin değişik 11. fıkrasını, Anayasa'nın 69. maddesinin birinci fıkrası ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 4., 16. ve 93. maddelerine uygun hale getirmediği ileri sürülerek Cumhuriyet Halk Partisi'ne ihtar kararı verilmesi isteminin REDDİNE, 22.1.2003 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Mustafa BUMİN	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Sacit ADALI	Ali HÜNER	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU	Ahmet AKYALÇIN
Üye		Üye
Enis TUNGA		Mehmet ERTEN